

Týsk vápnahjálptil u-londini

VESTURTÝSKLAND ER VORÐIÐ VÁPNASMIÐJA AFRIKU. STÓRAR NOGDIR AV NOTÍMASN VÁPNUM VERÐA LATIN TIL NYGGJU LONDINI Í AFRIKU SUM »TEKNISK HJÁLPT.« VESTURTÝSKU JAVNAÐARMENNINIR HAVA LAGT FYRÍ DAGIN, HVAT FER FRAM OG HAVA HEITT Á STJÓRNINA UM AT LATA VERA VIÐ AT LATA VÁPNI Í STAÐIN FYRÍ HOSPITALIR OG MASKINUR TIL AFRIKU

Næststørsta vápnasølan

Eftir USA er Vesturtýskland næststørsti vápnasælari til londini í Afríku, sigur pressutænasta javnaðarlokksins, og vápnini hava verið brukt í stríðnum í Kongo og teimum harðrendu barðegnum millum Etiopíu og Somalíu. — Vápnasølan frá nevndu londum fer fram undir tí páskoti, at vápnini verða nýtt í bardaganum móti kommunismuni

KEISARIN MÓTMELIR

Tað visir seg tó, at vápn, sum Vesturtýskland hevur latið til Sudan, verða brukt av uppreisnarmonnum í Kongo í bardaganum móti stjórnarherliðnum. Somalia hevur fingið stóran nøgd ír av vesturtýskum vápnum, hóast landið fremur guirillabardaga móti Etiopíu og við hvørt gjørt innrás í Kenya. Hesum hevur etiopíski keisarin Haile Selassie mótmælt hvassliga; men vesturtýskar hava ikki steðgað vápnasendingunum til Somalíu.

men tvorturímóti áttið sær at lata keisarunum vápn eisini.

A henda hátt finga teir etiopíararnar at tuga. Teir høvdu annars høtt við at víðurkenna eysturtýsku stjórnina.

Eitt annað søluland er Tanzania — samgongan av Zanzibar og Tanganyika. Eysturtýskar hava áður fingið fótin fastan har. Teir eru har framvegis og senda hernaðarlígar ráðgevarar til landið. Tað sama gera kinesararnir og vesturtýskararnir.

Vesturtýskir flogmenn og herflotmenn eru staðir har og

venja Tanzaniahermenn at brúka 30 herflotar og fleiri herskip, sum landið hevur fingið til gávu úr Vesturtýsklandi.

HVASSAR ATEINNINGAR

Pressutænasta vesturtýska javnaðarlokksins finnst hvassliga at allari manngongdini og krevur, at Bonn-stjórnin í framtíðini skal senda hesum til átturkomnu londum alla aðra hjálpt enn hernaðarlíga útgerð. Teir eru ivasamir um, um vesturtýska sambandstingið hevur fingið at vita av hesi vápnasølu, sum nú er komin upp í 610 milljónir krónur, harav 280 millj. kr. bara seinasta ár.

Teir meina eisini, at øll henda vápnasøla, kann vera íarin fram á sama hátt, sum vápnasølan til Ísrael. Hon var íramd eitt avtalu við Adenauer, fyrr, sambandskanslari og Franz Josef Strauss, fyrr, verjamálaráðgjafi. Sjálfvittaniríkisráðharrin visti einki um málið at siga.

Fyri at halda leikin gangandi mótvægis Eysturtýsklandi: at berjast móti einari og hvortjari diplomatiskei víðurkenning av grannalandinum ella í øllum forom ikki lata seg umboða í londum, har Eysturtýskland er umboðað, nýðist Bonn í mongum forom at fremja politiskar leikir av órimuligari stódd.

Heimlig áhugamálið eru eisini á vágskálini. Vesturtýski stórindadúrur er ovurfeigin at selja utan mun til søluland, og allra flestu stórindadúrarnir í Vesturtýsklandi eru annaðhvørt í flokki Erhards ella í samgonguflokkinum Friu demokratarnir.

bara á Angmagsalik-leiðini. Hildið var at teir fáu eskimoararnir, sum høvdu havt bústað aðrastaðir, vóru útteydri.

Seinri vórðu ferðir gjordar til Eysturgrönlands. Fólk komu teir ikki framá, bara kóp og roysningar.

Undir fyrra heimsbardaga fóru teir í Keypmannahavn undir ættanir at endurfólka Scoresbysundkolóníina. Ein av hvóðsmönnum um fyrri hesum ættanum var hin kendir Einar Mikkelson, sum livir enn.

Myndugleikarnir høvdu ongan áhuga fyrri hesi ættan. Ikki fyrr enn norðmenn komu uppi leikin við sínum kravum kom vend í. Í 1924 fór Mikkelson við nokrum fám mennum til Scoresbysund. Kolónin varð fólkað við eskimorum frá Angmagsalik-leiðini og er nú eitt lítið bygdasamfélag í trivnaði har.

Síðan 1880 hava norðmenn í minni mun veitt í Eysturgrönlandi um summarið, og í 1924-sáttmálanum varð teimum tryggjað framhald av hesum veiðurættindum.

LANDOKI VERÐUR TIKIÐ

Í nokur ár var friður um málið; men so skipaðu norðmenn eitt íshavsráð, sum skuldi vera ráðgeandi hjá stjórnini í artiskium málum, og skjótt tók almikið tjak seg upp í Noreg, m.a. krav í einstokum blóðum um landtøku av Eysturgrönlandi, og henda orrusta kom í hæddina, tá hetta fjarrit kom frá norskum radiostöðini í Myggebúgten hin 28. juni 1931:

»I nærværelse af Eilev Herdah, Thor Halle, Ingvald Strøm og foreren Richter er i dag det norske flaget hejst i Myggebukta, og landet mellem Carlsberg fjord i syd og Bessel fjord i nord er okkuperet i hans majestet kong Haakens navn. Landet har vi kaldt Eirik Raudes lande.

Halvard Devold.

NORSKA STJÓRNIN GÓÐKENNIR

Norska stjórnin segði beinanvegin frá, at hon visti einki um hesa landtøku. Í Danmark hidu menn, at hetta bara vóru nakrir orvittisknokkar, sum spældu sær, men politisk togtogan millum Oslo og Keypmannahavn og ein fanatísk blaðskrivning í Noreg endaði við, at norska stjórnin góðkendi landtøkuna.

Dagin eftir segði norska stjórnin frá, at málið varð sent alþjóðadómstólinum í Haag.

Meðan málið varð fyrireikið kom ein nýggi, norsk atsókn í lag.

Ársdagen eftir fyrstu landtøkuna kom hetta fjarrit til Noregs:

»Jeg har i dag hejst det norske flag i Finnsbu (Skjoldungen i Sydsjogronland) og i kong Haakens navn taget i besiddelse Sydsjogronland fra 63 grader 40 minutter nord til 60 grader 30 minutter i nærværelse af telegrafist Sverre Marinus Jensen.

Finn Devold.

Finn Devold er bróður til áðurnevnda avsendara av fjarritinum um fyrstu landtøkuna.

HITT DRUGVA RÆTTARMALIÐ

Í november 1932 byrjaði rættarmálið í Haag, har hægstirættarlögfrøðingurin K. Steglich-Petersen sera dúgliga vardi áhugamálið dana. Sum serkonar hjálparmenn høvði hann Eysturgrönlandsvetanarnar G. C. Amtrup, admiral, Knud Rasmussen, Laue Koch og Einar Mikkelson eins og aðrar fólkarrættislerdar, lögfrøðingar, tænaðsmenn frá uttanríkisráðnum o.a.

Danir hidu tað vera symbolskt, at uttanfyrri rættarhösini stóð ein fajnarsubrunnur við myndum av ísbjörnum í bardaga við kóp og roysningar.

Hetta var ein gáva frá Danmark, tá hesin friðarbygningur varð vígður í 1913.

HAAG — DÓMURIN

Hin 5. februar 1933, aftaná drugva rættargöngd, fóru dómarnir til verka. Hin 5. apríl 1933 fall dómurin, sum á donskum var so ljóðandi:

1) Den af den norske regering den 10. juli 1931 udstedte okkupationserklæring og alle af samme regering i denne henseende tagne forholdsregler udgør en krænkelse af den bestående retstilstand og er derfor retsstridig og ugyldig.

2) Den norske regering herimod stridende påstand forkastes.

Í Danmark var dómurin væl fagnaður, floggin vóru vundin á stong, skulabørnini finga frá, men Staumbig, forsæðsfrøðingur, var ikki stórórðugur. Í roði sinni í ríkisdagnum segði hann: »Jeg kender mig i samtidigt við danska fólkið, tá eg sigi, at vit uttan illvild og heisketika rætta norska fólkinum hondina. Vit eru til reiðar at samarbeiða sum higar til, og vit vilja ikki verða smálígr við bróðratjóð okkarar.

Noreg gekk undir dómin og farið varð undir teir neyðugu tiltøkini. Íð beina skuldi fyrri øllum minnum um hesa landtøku.

Heitt stríð um kalt land

AVGERÐ DANSKA RIKISSTYRISINS AT UPPSIGA EYSTURGRÖNLANDSSATTMÁLAN FRÁ 1924 VIÐ NÖREG GER ENDA

A EINUM TÍÐARSKEIÐI AV SÖGU GRÖNLANDS, SUM EINFÆRÐ SKAKAÐI SINNI BÆÐI Í DANMARK OG NÖREG. IKKI

FYRR ENN HAAG-DÖMSTÖLURIN 5. APRÍL 1933 ENDALIGA

BEINDI FYRÍ TRÆTUNI OG GAV DANMARK SUVERENITET-

IN YVIR ØLLUM GRÖNLENSKUM LANDAØKI, GÖVUST

TEIR VIÐ STRÍÐNUM

Stríðið, sum tók seg upp í 1919

Stríðið um Eysturgrönland tók seg upp í 1919 og var ógvuliga harðrent; men nú Danmark hevur sagt upp sáttmálan við Noreg, verða norðmenn valla at gera stórvegis burtur úr hesum, tí teirra áhugi fyrri Eysturgrönlandi hevur verið í støðgari minking — seinasta ár vóru teir bara har vesturi fyrri at hyggja at teimum gomlu skúrnum, teir áttu uppi á landi.

EYSTURGRÖNLANDI VAR IKKI VIÐ

Undir fyrra heimsbardaga raktu menn við, at tað fanst eingin alheimsvíðurkenning av donskum ognaretti yvir øllum Grönlandi. Eysturgrönland var ikki við. Tá íð donsk-vestindisku oyggjarnar vórðu seldar til USA, var spurningurin borin uppá mál, men ame-

rikanska stjórnin hevði ongar viðmerkingar at gera.

Í 1919 var spurningurin borin uppá mál yvir fyrri bretsku, fronsku kanadisku og japansku stjórnini; men hesar høvdu einki imóti danska yvirvaldsrættindinum yvir øllum Grönlandi. Tað sama hendi við Sveriki. Danmark styðjaði norsku krøvini um yvirvaldsrættin til Sval-

bard og í sama viðfangi spurdu danir norðmenn um teir høvdu nakað at siga, tá svaraði norskir uttanríkisráðharrin, at Noreg ikki vildi ganga Danmark imóti. Men tá ið danir sendu út boðskap um yvirvaldsrættin og samstundis (og tað var tað, sum var galtið) settu siglingarban og monopollandi, visti tað seg skjótt, at norðmenn høvast all høvdu síni krav. Teir vildu tryggja sær veiðurættindi á eysturströndini, serstakliga har tað var hvalur og kópur.

GOMLU KRÖV DRIGIN FRAM

Teir mest ágrýtnu drógu nú krøvini fram. Var hetta ikki veruliga gamalt norsk land? Var Eirikur Reyði ikki hin fyrri europeari, sum kom til Grönlands? Vist var hann friðleysur og fór fyrst til Íslands, seinri til Grönlands, men norskfóddur var hann.

Høvdu teir, ið sendir vóru til Grönlands frá og við Hans Egede, ikki verið norðmenn? Um hetta kunnið eingin ivi ver, tá ið kolóniseringin fór fram, var tað alfofast norðmenn, sum vórðu sendir av stað.

Men við Kielar-friðin í 1814, tá ið Noreg fór frá Danmark, var gjølliga tikið fyrivarni við Áttants-oyggjum. Undir stutta sjálvraði Noregs gekk hetta land burtur frá øllum krøvum um Grönlandi, móti at Danmark gekk frá teimum stóru figgarligu krøvnum frá sambands tíðini. Um hetta varð gjordur sáttmáli í 1819. Hetta kom at verða avgerandi fyrri dómin í Haag.

EITT HARRALEYST LAND

Eysturgrönland er eitt harraleyst land, søgdu norðmenninir. Hin fyrsti europeari, sum setti fótin á land har, var skotski hvalafangari Scoreby í 1822. Hann hitti nakrar fáar eskimoar. Í 1829 varð danski sjóoffiserur Graah sendir til Eysturgrönlands. Hann kom ongaðnni fram á fólk uttan

TVEIR, SUM GJÖRDUST ARBEIDSLEYSIR

Tá ið Winston Churchill doyði, vóru tað serstakliga tveir menn, sum gjordust arbeidsleysir: lord Moran, livlækni og Murray, livverja Churchills

Tá ið Churchill varð jarðaður, stóðu tveir menn við kistu hansara; tveir menn, sum tað ikki er brúk fyrri meira — livlækni og livverjin. Um teir vóru tveir yviskiskir samfelagsborgarar, so høvdu teir tó eina felags uppgávu: at ansa eftir livi Winston.

Livlækni og livverjin hittast ongatið aftur í Hyde Park Gate 28 — heimi Churchills.

Livlækni er lord Moran, ein 82 ára gamal gentlemaður. Ein av allra bestu læknum, sum fleiri ferðir bjargaði livi Churchills.

Hesir báðir gomlu menn høvdu livað saman. Kann vera, at livlækni hevur havt meira ávirkan á Churchill enn bara hina medisinsku. Tað veit eingin, men teir skiltu hvønn annan. Tað var ymskilt, teimum var í blóðið borið at njóta saman — bókur og yrkingar — og at tjakast.

Fyri tveimum árum síðan tá Churchill á einum hospitali. Á seingjarkantinum sat livlækni og las hart fyrri Churchill: Oxford Book of English Verse.

140.000 miles ferðadust teir saman undir veraldarbardaganum. Livlækni hevði strong boð um ikki at vikja frá livi Churchills. Í 1943, í Afríku, gjordist Churchill álvarsama sjúk. Meðan sjúkan leikaði á, sat lord Moran við seingina hjá Churchill beði dag og nakt — við livverjuni sum sjúkrasystur.

Ti heldur ikki við sjúkraregluna for »skugging«, detective-sergeant Edmund Murray, eitt fet burtur frá Churchill.

Nú hevur hann ongan at skugga — og hevur sagt farvel til Scotland Yard.

— Hvat skal eg nú gera. Alt býður mær imóti, segði hann, tá Churchill var deyður.

Sum so mangt annað í livi Churchills var hesin professionelli »skugging« ikki heilt vanligur.

Tað var eisini tí, Churchill valdi hann til sína livverju — ein mála hava eitt sindur felags við livverjuna, segði Churchill.

Livverjin dugdi síni ting. Hann var fyrr, fremmandalegdonerur — og framúrskarandi at skjóta við revolvura. Men hann hevði eisini aðrar eginleikar. Hann var góður listamálarari og yrkti eisini. Hetta taldi við.

Og tá ið Churchill setti seg við Meðalhavið at mála, setti livverjin seg eisini við sínum amboðum tætt hjá.

Munurin var bara tann, at í málikassanum hjá livverjuni lá ein loddur revolveri.

Nú hevur livlækni ongan sjúkling longur, og hann er ov gamal at fáa ein nýggjan — og livverjin fer nú úr starvi sínum fyrri at yrkja og fyrri at mála. Men honum nýst ongatið aftur at hava ein loddan revolveri í málikassanum.